विदुषां व्याकरणकल्पता

॥ ईष ॥

१ पत्र

॥पुरुषार्थं वितत्यश्च यो दैवमनुवर्त्तते तस्य
सर्वं सिध्यन्त्यर्थाः प्रथमा लीनं भिन्नकृता॥१॥

एकस्मिन्नवसरे व्याकरणब्राम्हणयोस्तुल्यत्वं केनचित्स्थापितं तच्छ्रुत्वा कश्चिदाह कथमेतयोस्तौल्यमिति श्रुत्वा स आह ब्राम्हणोस्य मुखमासीत
जामिलोपाख्याने श्रीमद्भागवत षष्ठस्कन्धे यमदूतोक्ते। वेदस्य विष्णुरूपत्वं च श्रूयते इत्यनयोस्तुल्यत्वमिति तत्र कोपि विद्वान्कश्चिद्ब्राम्हण
धीकृत्ता स्मो व्याकरणं द्विवंतमधिकं मन्यामहे शास्त्रिणम् ३ भो मतिमन्व्याकरणशास्त्रे ह्रस्वो भवति अथैवार्थे नद्योर्ह्रस्व इत्यादि सूत्रे लोदि ध
जन् श्रीकृष्णस्य महात्मनः पुनंतः पादरजसा त्रिलोकी दैवतं महदिति सप्तमे नारदेनोक्तेः किन्त्व भो मतिमन्व्याकरणशास्त्रे
दूषो स्ति न वेत्याकारकः स दाहं द्विजरूपेण विचरामि महीतले इत्याद्युक्तेः किंच भो मतिमन्व्याकरणशास्त्रे गुणवाधिकावृ
द्धि न भवति किन्तु सत्यशौचादिसहितैव किन्त्व भो मतिमन्व्याकरणशास्त्रे प्रत्ययो लुप्यते तच्च पुड्डित्यादि प्रयोगे पुस्कु
रणशास्त्रे वर्णविपर्य्ययो भवति भवत्कुले तु वरणस्य ब्राम्हणत्वविशिष्टस्य ब्रम्हस्थितिगोत्रावधि विपर्य्ययो मयात्वं न वे
व्याकरणशास्त्रे सर्ववर्णेष्वेकत्र दीर्घता न संति किंच क्वचिद्दीर्घः क्वचिद्ध्रस्वः भवत्कुले तु सर्वे दीर्घीकृता एव पूजायां तुल्यत्वश्च
भवंतं व्याकरणछात्रा दधिकं मन्यामहे एकत्वं तु एकत्वेन प्रयुंजीत गुर्वात्मन्य वकरा चनेत्युक्तेः किमस्तुजं भवंतं शास्त्रि

रोऽत्तोम यूयं

मासीत् । इति श्रुतेः ब्राह्मणानां विष्णुमुखत्वं मुखं व्याकरणं स्मृतमिति श्रुतेर्व्याकरणस्य वेदमुखत्वं च श्रूयते वेदो नारायणः साक्षात्स्वयंभूरिति शुश्रुम इत्य
ब्राह्मणमाह ॥ ह्रस्वो नैव भवत्कुलेषु नितरां नो वा विकल्पः क्वचिन्नो वृद्धिर्गुणबाधकश्च मतिमान् नो लुप्यते प्रत्ययः नो वा वर्णविपर्ययो न च क्वचित्सर्वेच सं
निधानात् भवत्कुले तु नितरां मतिशायेन कश्चिदपि ह्रस्वो न किन्तु सर्वः सर्वोत्कृष्ट एव श्रीकृष्णस्यापि पूज्यत्वश्रवणात् नन्वस्य ब्राह्मणा रा
णशास्त्रे विकल्पो भवति वा ह्यप्यापिशले रित्यादि सूत्रे सन्निधानात् भवत्कुले तु विकल्पो न क्वचिदपि शास्त्रे लोके वा स्वयं ब्राह्मणो भगव
द्वृद्धिर्भवति कृष्णैकत्वमित्यादिप्रयोगेष्वादगुण इति प्राप्तं गुणं बाधित्वा वृद्धिरेचि इत्यनेन वृद्धिर्जाता भवत्कुले तु गुणबाधका
पुरस्कृतं भवत्कुले तु प्रत्ययो ब्राह्मणोक्तं सत्यमित्यादिरूपेण लुप्यते सत्यं ब्राह्मणभाषितमित्यादिलोकस्मृतेः किन्तु भो मतिन्व्याक
न वेदोक्तप्रात्यमेमितिकर्तृकर्मकर्तृत्वदर्शनात् विपर्यये तन्न संभवति यथा बीजं तथाङ्कुर इत्यभियुक्तोक्तेः किंच भो मतिमन्
त्वश्रवणात् यथा बाला नाम्था रङ्गायोवनस्याप्न्व तादृशाः पूजानामपि पूज्यास्ते विप्रभेदेन सर्वथेति श्रवणात् यत इत्थं तस्मा
शास्त्रिणं शास्त्राधारं ग्राधारस्यापेयापेक्षया मत्तमन्त्रि यथा गृहस्यावकरेणापेक्षया गृहस्येति व्याकरणमत्राधेयं भवांस्त्वाधा
रभूयं ततोऽधिकाः किंचानयारीत्या ब्राह्मणस्य व्याकरणतुल्यता न संभवतीत्यलम् ॥ श्रीशारदायै नमः ॥ शुभम् ।

दा=२

॥ॐ राजाधिराजाय प्रसह्य साहिने नमो वयं वैश्रवणाय कुर्म्महे । स मे कामान्कामकामाय मह्यं का
मेश्वरो वैश्रवणो ददातु कुवेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः । ॐ स्वस्ति साम्राज्यं भौज्यं महाराज्यमा
यी=३ धिपत्य मयं समंतपर्यायी स्यात्सार्वभौमः । सार्वायुषां तादापरार्द्धात् पृथिव्यै समुद्रपर्यंताया
लि=४ एकराडिति तदप्येषः श्लोकोभिगीतो मरुतः परिवेष्टारः मरुत्तस्यावसन् गृहे आविक्षित
भि गी=
स्य कामप्रे विश्वेदेवाः सभासद ॥ इति पुष्पांजलिः समाप्तम् । शुभम् । सं १९२८ श्राविण
ब. ३ लिखितं प्रोहित शालिग्रामेण । शुभम् । जमूदेत्रे ॥ श्री शारदायेनमः ॥

स्वाराज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यं राज्यं=२

श्रीसर्वं चौंग छाल पात फूल फल जड टं॰ १२
सोंठ टंक १ मिरचे टं॰ ३ पीपल टं॰ ३ त्रिफला टं॰ ६
सांचर टं॰ ३ सैंधा टं॰ ३ सांभर टं॰ ३ सजीखार टं॰ ३
अजवायन टं॰ ३ जवखार टं॰ ३ इनेका चूर्ण टंक ३
गरम पानी सेती खाणा

श्लो॰ २५
नं ६५